

hogy tudniillik a nevelés célja minden időszakban a növekedés képességének fokozása. Ilyen elmélet például az, hogy a nevelés a felnőtt kor kötelességeire és kiváltságaira való előkészítés. Dewey szerint előkészíteni valamire, amiről nem tudja az ember, hogy micsoda, annyi, mint elvetni a meglevő serkentő erőt és a határozatlan lehetőségben keresni ilyet. Szembeszáll azzal a felfogással is, mely a nevelés célját bizonyos lappangó erők kifejtésében látja. Cáfolja azt az elméletet, mely a „formális képzés” elmélete néven ismeretes, de élesen bírálja a Herbart nevéhez fűződő elméletet is. Igen gondolatébresztő a módszerről szóló fejezet, melyben a tananyag és a módszer egységét, az általános és az egyéni módszer kérdését, az egyéni módszer jellegzetes vonásait tárgyalja.

Szemere könyve igen hasznos szolgálatot tesz a magyar neveléstudagnak; lehetővé teszi, hogy a magyar nevelők figyelme nagyobb mértékben forduljon a kiválóan gazdag szellemű amerikai pedagógus felé. Mindazok, akik a munkáltató nevelés kérdésével foglalkoznak, és kívánatos, hogy ilyenek minél nagyobb számban legyenek, örömmel üdvözik ezt az alapvető s a magyar pedagógiai irodalomban hézagpótló munkát. *Szenes Adolf.*

Múth János: A magyar nyelvtan módszeres megvilágításban. (Életre nevelő anyanyelvi tanítás. I. köt. A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára, VII.)

Szeged, 1933. Prometheus-nyomda. (8-r., 126 lap.)

A magyar polgári iskola tantervéről megállapíthatjuk, hogy — bár a főiskola 1918 óta harmadik, a leányiskola 1908 óta második alakjában szolgálja a Csengery Antal elgondolása szerint létrejött legnemzetibb magyar iskolatípusnak céljait s ezen keresztül a magyar társadalom értékes polgári elemeinek nevelő-oktatását — párhuzamban a korszellem fejlődésével mégsem haladt eléggé gyors ütemben. Ez rendkívül sok belső vívódásra adott okot és alkalmat a polgári iskola életében, de azért a nyugtalanságtól eltekintve, mely a nagy és helyes nemzetnevelő célokkal s mégis balcsillagzat alatt született iskolafajban állandóan érezhető volt, mégis eredményezett értékes jelenségeket és mozgalmakat. Elsősorban kifejlesztette a tanítási módszer tökéletesedésére irányuló vágyat abban a testületben, mely az elemi iskolai tanítóság után a legnagyobb létszámú az összes magyar oktatói státusok között. Az a szerencsés szellem, mely a polgári iskolai tanárok képzésében kezdettől fogva szervesen hozzátartozó részé tette az elméleti, tudományos szaktanulmányok mellett a tanításban való gyakorlati kiképzést, úgyhogy ez párhuzamosan haladt az elméleti szakképzéssel és nem halasztotta a főiskolai tanulmányok befejezése utáni időre a tanítás művészetére való előkészítést, meggyökerezett a polgári iskolai tanárságban a didaktikai és metodikai kérdések és feladatok iránti állandó érdeklődést. A polgári iskolai tanárság ezért szerepelt mindenkor úgy a tanügyi közvéleményben, mint a hivatásának gyakorlására legjobban előkészített, a tanítás mesterségét legkiválóbban értő és művelő tanári típus. A polgári iskolai tanárképző főiskolával egybekapcsolt gyakorló polgári iskola azonban nemcsak a

tanárjelöltek gyakorlati kiképzésének munkájában volt mindig öre ennek a főemléltett szellemnek, hanem, különösen a világháború utáni időkben, a szakirodalomban is elsőrendű munkása lett hivatásának. A polgári iskolai tanárság egyesületi közlönyében közzétett idevágó számos tanulmánynak előzménye után 1928-ban, még ősi budai otthonában, mintegy programját adta a polgári iskolai munkáltató, cselekvő oktatásnak *Az élet iskolája* című tanulmánygyűjteményben, mely az összes polgári iskolai tantárgyak munkaiskolai didaktikájára vonatkozott. Majd „önkéntelenül“ szárnyrakelve s Szegedre jutva, mintegy ragyogó renaissance-ban sorra jelentette meg a gyakorló polgári iskola tettvágától duzzadó, fiatal tanárainak tollából a különféle tantárgyak tanításának módszerére vonatkozó monografiákat, eddig nyolc testes kötetet (számтан, mértan, magyar nyelvtan, földrajz, természetrajz, fizika) és módszeres havi folyóiratot is indított *A cselekvés iskolája* címmel, mely bő és változatos, minden számában gazdagodó tartalommal már második évfolyamát éli s eddig körülbelül 50 tanulmányt közölt.

Ennek a nagyszerű lendületnek, mely a folyóirat mellett főképen *A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára* című sorozatban jut kifejezésre, egyik alkotása, a magyar nyelvtan tanítására vonatkozó kötet van előttünk Múth János könyvében, mely voltaképpen első része az *Éltre nevelő anyanyelvi tanítás*-nak. Második része az olvasmányok és költemények tárgyalásának módszertana lesz.

Szerzőnk előszavában mindenekelőtt lelkes és önérzetes vallomást tesz a könyv tartalmának eredetisége és önállósága mellett, mely az ilyen tárgyú előzmények szegénységében, helyesebben szólva teljes hiányában leli magyarázatát.

Bevezetésül a polgári iskolai magyar nyelvtani tanításnak helyét és értelmét teszi vizsgálat tárgyává, mintegy a kérdés mérlegét állítja fel, főleg a magyar nyelv polgári iskolai tantervi anyagának legutóbbi módosítása után. Azután általános módszertani gondolatokat ad a magyar nyelv tanításához, általános megjegyzéseket és bölcs tanácsokat az anyanyelvi nyelvtanítás egész területére s az eljárásnak minden fokozatára és eszközére kiterjedően. Szól a nyelvvel való foglalkozás jelentőségéről, az iskolai anyanyelvi oktatás feltételeiről, a társadalom szerepéről e tekintetben, az iskola minden tanárának közös feladatairól e téren, tankönyveink stílusáról, a nyelvtanítás konkrét kettős céljáról: a helyes nyelvhasználatról és a helyesírásról, a nyelvtanítás mondattani alapjáról, a tanítás során fölmerülő célkitűzésekről, a közös munkáról, melynek folyamánya az eredményes nyelvtanítás, a belső és külső szemléltetésről, az unalom kiküszöböléséről, a nyelvtanítás gyakorlatiasságáról, az iskolai tábla és kréta használatáról. A házi dolgozatok szerepéről a nyelvtanításban és végső következtetésként jut el ahhoz a tételéhez, hogy az iskolában untatni általában bűn, de magyar nyelvi órán untatni halálos bűn.

Könyvének további, legterjedelmesebb, III. fejezetében a tananyag vázlatos módszertani feldolgozását adja nagyobb didaktikai egységekben,

külön-külön az I. és a II. osztályra vonatkozóan. A gyakorlat műhelyében megkövacsolt tételek kifejtésével tárgyalja a hängtan, mondattan, szótan körébe vágó kérdések tanítását az iskolában, a szavak mondatbeli szerepének, a szóalkotás módjainak, a rokonértelmű és rokonalakú szavaknak, az összetett mondatoknak, a hangsúlynak és szórendnek, a helyesírás főbb szabályainak tanítását. Majd didaktikai elméletének illusztrálásául, azon elv alapján, hogy minden elméletnél szebben beszél a tett, mindig olvasmányból kiindulva, részletes és módszeresen tagolt s kidolgozott nyelvtani mintatanításokat közöl: a szavalás módjának tárgyalásával kapcsolatban a szótárgyalásról, egy népdal olvasása alapján a mondat állítmányáról, a társhatározóról és a szóelemző írásról. Végül utolsó fejezetében a nyelvtani anyagra vonatkozó összefoglaló táblázatokat közöl, összesen 20-at, a szemléltetésnek azzal a módszerével, melyet 6—7 évvel ezelőtt Gyurjács Andrással együtt szemléltető mondatani alapon írt magyar nyelvtanainkban alkalmaztunk.

Bizonyos, hogy a hivatás és a tárgy rajongó szeretete ragyog át Múth Jánosnak a magyar nyelvtanítást minden oldalról teljesen kimerítően feldolgozó könyvében. Nemzeti nyelvünkért élő-haló, lelkes tanár írta, aminőt — és csakis ilyen — szeretnénk ott látni minden egyes iskola anyanyelvi oktatásának katedráin. Addig azonban, míg e *pium desiderium* valóra válik, szolgáljon legalább e könyv útmutatóul és serkentőül minden magyar nyelvtanárnak, nemcsak a polgári iskolában, hanem a középfokú oktatás minden iskolatípusában.

Gyulai Agost.

Woyciehowsky József: Sipos Pál élete és matematikai munkássága. Közlemények a debreceni tudományegyetem matematikai szemináriumából. VI. füzet. Budapest, 1932. Athenaeum.

A debreceni tudományegyetem matematikai szemináriumának közleményei a szorosabb értelemben vett matematikai tárgyú értekezéseken kívül a határtartományok kérdéseivel is foglalkoznak. E sorozat kiadója — Dávid Lajos — gondot fordít magyar értékek tudományos feldolgoztatására. Innnen ismeretes például *A matematika Pauler Akos rendszerében* című munka (szerzője Vajnóczky István) s tudunkkal most folyik a magyar matematikai műnyelv feldolgozása. A címűl írt mű is a fenti tárgykörbe tartozik.

Sipos (* 1759, † 1816) az első magyar matematikus; kinek önálló, a kor színvonalán álló értekezése ismeretes. Sokoldalú tehetség. Mint matematikus az ellipszis kerületének meghatározására dolgoz ki eljárást, a körív mérésére és felosztására feltalálja az izometert. Az utóbbi tárggyal foglalkozó dolgozatát életének éppen anyagi gondokkal küzdő szakaszában adta ki a berlini akadémia, sőt aranyéremre méltatta. 1700-tól 1854-ig Sipos az egyetlen kitüntetett matematikus, ki nem volt tagja a berlini akadémiának s ez elismerés az első, melyet magyar matematikus tudományos akadémiaától kapott. Ő használja hazánkban először a szög mérésére a tizez rendszerű beosztást. Trigonometrikus táblája a legteljesebb elismerést érdemli.

De nemcsak mint matematikus érdekes jelenség Sipos, hanem mint filo-